

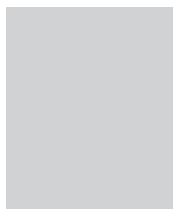
SALEZIÁNSKA MISIA MEDZI RÓMAMI

---

*Štandardy pre saleziánsku pastoráciu Rómov
na Slovensku a komentár k nim*

OBSAH

Poznámka k štandardom a ich vzniku	6
POUŽITÉ SKRATKY	8
1. ÚVOD	9
2. SITUÁCIA RÓMOV NA SLOVENSKU	11
3. MISIA „AD GENTES“	18
4. PERSONÁL	21
<i>Misijný tím</i>	21
<i>Líder tímu</i>	23
<i>Predpoklady osoby</i>	23
<i>Pozvanie k rastu</i>	25
<i>Ochrana osôb, bezpečnosť členov tímu a adresátov služby</i>	26
5. POSLANIE	29
<i>Jadro misie</i>	29
<i>Kľúčové prvky pastorácie Rómov</i>	30
<i>Aby naša ponuka bola prijatá</i>	32
<i>Vovádzanie do kresťanského života</i>	34
<i>Včlenenie Rómov do širšej spoločnosti slúžiace na vzájomné obohatenie</i>	35
6. PREVÁDZKA A CHOD DIELA	37
<i>Priestory na bývanie</i>	37
<i>Priestory na činnosť</i>	38
<i>Bezpečnosť a ochrana priestorov a vybavenia misie</i>	41

/Foto Jozef Izold/

Stanovy Saleziánov dona Bosca začínajú opis poslania cez adresátov, ku ktorým sme poslaní:

„... dávame prednosť mládeži chudobnej, opustenej a ohrozenej, ktorá potrebuje byť viac milovaná a evanjelizovaná, a pracujeme najmä v prostrediach, kde je väčšia chudoba“ S 26.

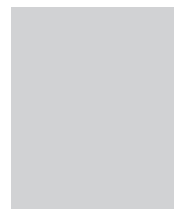
V našich pôsobiskách stretáme mnoho odtieňov a podôb chudoby. Nemusí to byť vždy len jej ekonomický rozmer. Narážame na chudobu vzťahov, vzdelania, lásky, duchovnú chudobu... Ak by sme však mali medzi našimi dielami na Slovensku ukázať, kde sa to množstvo podôb modernej chudoby skoncentrovalo do jedného miesta, asi by sme museli do čela rebríčka postaviť košík Luník IX. alebo bardejovskú Poštárku. Ľudia, ktorí žijú na týchto sídliskách, prevažne Rómovia, neustratili len hmotné istoty. V očiach majoritnej populácie strácajú oveľa viac: ľudskú dôstojnosť či nárok na súcit. Ba dokonca mnohí (hoci by to verejne nepriznali) ich pripravujú aj o základnú nádej: neveria, že títo naši bratia a sestry sú schopní zmeny a lepšieho života.

V kontraste s týmto rozšíreným postojom, „proti nádeji v nádeji“ (porov. Rim 4, 18), viacerí saleziáni, saleziánky, dobrovoľníci a dobrovoľníčky vstúpili na túto periferiu. Obeťujú kus svojho života bez nárokov na rýchle výsledky a zázračné riešenia, aby vyšliapali cestu tam, kde sa zdá byť nemožné prejsť.

Štandardy, ktoré držíte v rukách, sú výsledkom dlhoročných skúseností a intenzívnej diskusie tých, ktorí sú v tejto práci zapojení. Sú dôležitým krokom na ceste hľadania, ako byť prospešní na misijnom území, čo nám leží priamo na prahu domu. Verím, že poslúžia ako vstupná informácia pre začínajúcich a budú východiskom pre ďalšie zdokonaľovanie diel skúsenými.

Ďakujem všetkým, ktorí sa podieľali na ich vzniku, a zvlášť všetkým bratom, sestrám, dobrovoľníckam a dobrovoľníkom pôsobiacim v pastorácii Rómov.

Jozef Izold SDB
provinciál

/Foto Jana Kurkinová/

Výzva Svätého Otca Františka kráčať na periférie je výzvou, ktorú berieme za svoju. Prijímame ju s vedomím, že nás neposiela na miesta, kde vládne prirodzený súcit a chuť pomôcť. Ocitáme sa v lokalitách, odkiaľ bežný človek radšej utečie a pokúsi sa na ne zabudnúť. Ale aj tu žijú mladí chlapci a dievčatá, ku ktorým sme poslané. Práve tu je najväčšia potreba vniesť nádej a radosť.

Preto vstupujeme do pastorácie chudobných Rómov a napriek ťažkostiam a často zdanlivej beznádeji zotrávame. Naša 23. generálna kapitula nás priamo vyzýva byť misionárkami radosti a nádeje: budovať mosty medzi prostrediami rôznych kultúr a odlišností, ktoré iní ťažko prekonávajú. Dávať prednosť tým najchudobnejším je znamením vernosti našej charizme (porov. 23. GK, 66.1).

Predkladané štandardy vznikali v spolupráci bratov a sestier - saleziánov a saleziánok a reflektujú skúsenosť zapojenia dobrovoľníkov - laikov v dielach. Toto ich robí mimoriadne cennými, pretože prakticky počítajú so spolupracou. Bez spolupráce a vzájomného dopĺňania sa totiž nemáme šancu byť skutočnými svedkami viery a hodnôt, ktoré žijeme v takomto náročnom prostredí.

Ďakujem teda tým, ktorí žijú pre týchto najchudobnejších, aj tým, ktorí osobnou skúsenosťou prispeli k zostaveniu tohto materiálu. Zámerne nehovorím „iba“ o práci, o činnosti pre najchudobnejších, pretože sa mi zdá, že bez osobného darovania sa, bez otvoreného srdca je tu márna každá námaha. Nech teda štandardy prinesú svoje ovocie, nech sú pomocou aj inšpiráciou pre všetkých, ktorí vstúpia do tohto prostredia, a nech prispesú k účinnejšiemu napĺňaniu nášho poslania.

Jana Kurkinová FMA
provinciálka

Poznámka k štandardom a ich vzniku

Za vznikom Štandardov pre saleziánsku pastoráciu Rómov bola snaha poskytnúť vzdelávanie a podporu saleziánom a saleziánkam, ktoré vstupujú do saleziánskej misie medzi Rómami v dielach na Slovensku. Pri úvahách o obsahu vzdelávania sa otvorili viaceré otázky. K čomu týchto bratov a sestry chceme viesť? Aké požiadavky na nich kladie prostredie, do ktorého vstupujú? Čo od nich očakávame z hľadiska ich pôsobenia? Odpovede sme sa pokúsili nájsť v diskusiis s tými, ktorí sú už v tejto oblasti aktívni. Pomenovali sme skúsenosti a hľadali spôsob, ako ich hutne zachytiť.

Projekt, ktorý nám umožnil úspešne zavŕšiť túto prácu, podporila RENOVABIS - akcia solidarity nemeckých katolíkov s ľuďmi v Strednej a Východnej Európe a Nemecká biskupská konferencia.

Štandardy pre saleziánsku pastoráciu Rómov na Slovensku nie sú normatívnym právnickým dokumentom. Z mnohoročnej pastoračnej skúsenosti destilujú podstatné ponaučenia a vykresľujú ich ako vzťažný rámec, ktorý treba prispôbiť konkrétnym miestnym podmienkam. Sú odrazovým mostíkom pre uvažovanie a zároveň sú ideálom, ku ktorému sa v praxi snažíme priblížiť.

Saleziánske poslanie a genéza pôsobenia medzi Rómami na Slovensku nás vedú k práci s časťou rómskej populácie, ktorú sociologicky možno označiť ako sociálne vylúčených, marginalizovaných Rómov. Zvyčajne ide o tých najchudobnejších. Štandardy preto treba čítať v tejto perspektíve - platí to, aj keď vždy nezdôrazňujeme, že máme na mysli práve tú časť rómskej populácie, ktorá tvorí prirodzenú cieľovú skupinu saleziánov.

Text vznikol v kontexte spoločnosti, ktorá je k sociálne vylúčeným Rómom podozrievavá až nepriateľská. Viacerí svoju nechuť až nenávisť neváhajú vyjadrovať nielen v úzkom kruhu, ale aj na verejných fórach. Text štandardov chtiac-nechtiac reaguje na túto skutočnosť. Hovorí o tom, čomu veríme a čo robíme v kontraste s tým, čo počúvame a vidíme od mnohých ľudí v našom okolí.

Text samotných štandardov je graficky odlišený od priebežne vkladaných komentárov. V nich sú vysvetľujúce pasáže a námety, ktoré dokresľujú stručnú formuláciu štandardov.

Veríme, že dokument posluží rovnako tým, ktorí sa zaujímajú o pastoračnú prácu medzi Rómami a chcú do nej preniknúť, tým, ktorí v nej už roky pôsobia a použijú ho na zlepšovanie a ďalšiu diskusiu, ako aj vedeniam provincií v uvažovaní o smerovaní diel zameraných na chudobných Rómov.

21. 7. 2015

POUŽITÉ SKRATKY

GS	Gaudium et spes, Konštitúcia II. vatikánskeho koncilu
EN	Evangelii nuntiandi, Apoštolská exhortácia Pavla VI. 1975
CIC	Codex iuris Canonici
S	Stanovy (Stanovy Spoločnosti svätého Františka Saleského)
MB	Memorie biografiche (19 zväzkov životopisných pamätí dona Bosca)
SDB	Saleziáni don Bosca
FMA	Dcéry Márie Pomocnice - saleziánky
23. GK	Kapitulný dokument 23. generálnej kapituly Inštitútu dcér Márie Pomocnice

1. ÚVOD

Sme presvedčení, že Rómov, tak ako všetkých ľudí, Boh miluje a záleží mu na tom, aby žili dôstojný a plnohodnotný život.

Sme presvedčení, že chudobní Rómovia sú schopní žiť a žijú pozitívne ľudské hodnoty ako rodina, radosť, umenie, bezstarosť.

Sme presvedčení, že východiskom z ťažkej sociálnej situácie týchto Rómov je dôsledné plnenie si úloh a povinností, ako to platí pre každého občana, prevzatie plnej zodpovednosti za svoje konanie a prijatie osobnej viery v Ježiša Krista v každodennom živote.

Sme presvedčení, že chudobní Rómovia sú schopní vzdelávať sa, nadobúdať prosociálne správanie, budovať prostredie, v ktorom žijú, a pomáhať ostatným Rómom, ktorí už nie sú schopní sami sa postaviť na vlastné nohy.

Taktiež sme presvedčení, že Rómovia sú schopní dištancovať sa od tých, ktorí vedome zotrávajú v štýle zneužívania pomoci spoločnosti.

Prichádzame medzi Rómov s nádejou a vierou, nie so skepsou.

Prichádzame medzi nich s pokorou a obdivom k tomu, čo Boh do nich vložil.

Oceňujeme dôležitosť vzťahu: zmena k lepšiemu a prijatie viery je možné len cestou ohlasovania cez osobné priateľstvá a sprevádzanie.

Rómovia majú v sebe veľký potenciál a schopnosť obohatiť nás svojou kultúrou. Chceme, aby sa rozvíjali do svojej plnej krásy.

Štandardy opisujú základné požiadavky na vykonávanie kvalitnej saleziánskej pastoračnej služby osobám, ktoré sa samy radia k Rómom alebo ich okolie Rómami označuje.

Štandardy sú súborom merateľných a overiteľných kritérií, pričom rešpektujú aj skutočnosti, ktoré sa nedajú kvantitatívne presne vymedziť.

Saleziánska pastoračná práca je založená na základných ľudských právach: právo byť samostatnou osobou, právo na dôstojný ľudský život v spoločenstve, rodine, občianskej spoločnosti, náboženskej komunite s rešpektom pre jej náboženskú voľbu. Pastoračná služba je inšpirovaná zakladateľom saleziánov,

sv. Jánom Boscom, ktorý sám založil alebo dal podnet na vznik viacerých zasvätených, ako aj laických spoločenstiev, ktoré tvoria tzv. saleziánsku rodinu.

Vítame spoluprácu s kýmkoľvek, kto chce týmto štýlom pracovať na rozvoji ľudskej osoby. Vedením a koordináciou pastoračnej služby však môže byť poverený iba člen saleziánskej rodiny, ktorý garantuje vernosť saleziánskemu duchu.¹

2. SITUÁCIA RÓMOV NA SLOVENSKU

Kedysi sa predpokladalo, že Rómovia sú pútnikmi z Egypta, v súčasnosti sa považuje za krajinu ich pôvodu India. Medzi prvé oblasti, ktoré osídlili, patrila Arábia a Egypt. Ich migráciu zapríčinilo prenasledovanie, vojna, deportácie, nutné usídľovanie a veľmi častou príčinou boli ťažké obdobia v histórii jednotlivých krajín. V súčasnosti žijú po celom svete. Na územie strednej Európy prišli v 13. storočí, na naše územie v 14. storočí. V Európe sa vo väčšom počte usadili na Balkáne a postupne sa posúvali do strednej a západnej Európy. Aj keď Rómovia žijú v rôznych spoločenstvách, uchovali si mnoho im vlastných charakteristík (napr. duchovné, sociálno-kultúrne, jazyk).

V novodobých slovenských dejinách majú Rómovia priznaný štatút národnosti. Vláda Slovenskej republiky 9. apríla 1991 schválila Zásady vládnej politiky Slovenskej republiky k Rómom. Týmto boli po prvý raz v histórii Slovenska akceptovaní ako národnostná menšina, ktorá má svoju históriu, kultúru i jazyk. Priznaním štatútu národnosti získali Rómovia právo na ochranu, a to aj na ochranu medzinárodnú. Štát odvtedy podporuje vydávanie rómskych národnostných periodík. Financuje sa aj činnosť rómskych kultúrnych zväzov, folklórnych súborov a pravidelné rómske rozhlasové a televízne vysielanie (Romale). Rómovia majú možnosť voliť do parlamentu svoje strany, pri sčítaní ľudu v roku 1991 už mali možnosť vyznačiť svoju národnosť. Vznikli viaceré rómske občianske združenia, ktorých úlohou je obhajovať rómske záujmy, napríklad Rómska inteligencia za spolunažívanie a Fond na podporu nezávislého myslenia. Rómska národnostná menšina je po maďarskej národnostnej menšine v Slovenskej republike druhou najpočetnejšou.

Pri sčítaní obyvateľstva v roku 2011 sa prihlásilo k Rómskej národnosti 105 738 osôb. Počet obyvateľov považovaných okolím za Rómov žijúcich na Slovensku je podľa odborného výskumu cca 403-tisíc (Prvé výsledky Atlasu rómskych komunít 2013, http://www.minv.sk/?atlas_2013, citované 20. 7. 2015). Z toho vyplýva, že tvoria 7,45 % populácie Slovenskej republiky.

Geografické rozmiestnenie rómskej populácie na Slovensku je nerovnomerné. Vzhľadom na zastúpenie rómskych komunít v obciach jednotlivých krajov najväčšie zastúpenie majú v Košickom (v 58,18 % obcí), Bystrickom (v 51,55 % obcí), potom Nitrianskom (37,85 %), Bratislavskom (36,99 %) a Prešovskom kraji (36,54 %). Líšia sa mierou rozptylu medzi majoritnou populáciou. Medzi majoritou žije v rozptyle 46,5 % rómskej populácie. Viac ako polovica rómskej populácie na Slovensku žije v koncentrovaných osídleniach: priamo medzi ajo-

¹ J. E. Vecchi: Charta poslania Saleziánskej rodiny, 2000, čl. 1 a čl. 3; <http://knihy.saleziani.sk/book/detail?bookId=60>, 20. 7. 2015

ritou 12,9 % a na okrajoch obcí 23,8 %. Ostatných 17 % (68 540 obyvateľov) žije v urbanistických segregovaných koncentráciách, ktorých je 231 pri 195 obciach. Vzdialenosť od týchto obcí je v priemere 900 m, najväčšia je 7 km. Z celkového počtu obydľí Rómov v koncentráciách 11 % nemá prístup k pitnej vode. Na Slovensku je 14 koncentrácií, ktoré nemajú pripojenie na žiadne inžinierske siete ani na elektrinu (spolu 1 580 osôb). Rómska menšina je oproti majoritnej populácii disproporčne zasiahnutá chudobou a sociálnym vylúčením. Sociálne vylúčenie sa zrkadlí v nižšom vzdelaní, v zdravotnej starostlivosti, v znevýhodnenom postavení v oblasti zamestnania, ako aj v nízkej úrovni bývania (všetky štatistické údaje: Prvé výsledky Atlasu rómskych komunít 2013, http://www.minv.sk/?atlas_2013, citované 20. 7. 2015).

2.1 Rómovia tvoria rôznorodé skupiny, ktoré majú špecifické spôsoby kultúrneho i sociálneho života.

Rómovia sú rozšírení po svete a dokážu sa prispôbiť životu v danej krajine alebo oblasti. Z toho vyplýva špecifickosť jednotlivých skupín. Majú svoj jazyk, ktorý je odvodený pravdepodobne zo severoindického jazyka. Tak ako na ich jazyk vplýva krajina, v ktorej sa nachádzajú, obdobne to platí aj o sociálnom živote.

Nachádzajú sa medzi nimi skupiny na vyššej životnej úrovni, ako aj skupiny, ktoré žijú v krajnej chudobe. Na Slovensku, zdá sa, prevažujú skupiny nižšieho sociálneho postavenia. S tým súvisia viaceré problémy, napr. znížená schopnosť hospodárenia s financiami bez nevýhodných pôžičiek. Na nízkom životnom štandarde sa podpisuje aj chudoba a vysoká nezamestnanosť.² Ich túžba po voľnosti a slobodnom živote však vie prekročiť všetky negatíva všedného dňa.³

Čo sa týka diskriminácie Rómov na Slovensku, Puliš konštatuje, že Rómovia sú konfrontovaní s diskrimináciou takmer vo všetkých oblastiach svojho života. Presná kvantifikácia rozsahu diskriminácie je veľmi zložitá a súvisí hneď s niekoľkými okruhmi problémov:

- nízke právne vedomie tých skupín Rómov, ktoré sú najčastejšími obeťami diskriminácie,

² Šoltésová, Robertson: Misiológia so zameraním na rómske komunity, Pedagogická fakulta UMB Banská Bystrica, 2004, <http://www.detm.org/media/storage/upload/files/misiologia-so-zameranim-na-romske-komunity.pdf>, citované 20. 7. 2015.

³ Ivanová, Špirudová, Kutnohorská: Multikultúrní ošetrovatelství I, Grada 2005.

- absencia organizácií, ktoré by sa dôkladne a dlhodobo venovali monitoringu prípadov porušovania práv Rómov na Slovensku,
- v prípade, že takéto organizácie existujú, ich nedostatočná kapacita obšahovať monitoringom celé územie SR.⁴

2.2 Rómske spoločenstvá sa rôznia aj vzhľadom na ekonomickú aktivitu a postoj k zveľaďovaniu majetku.

Rómska menšina sa líši aj v spôsoboch obživy. Kočovný spôsob života, ktorý pochádza z ich putovania, sa prejavuje v tom, že si nevytvorili vzťah k pôde, keďže im nepatrilo žiadne územie. Rómovia ako takí neprešli etapou pripútania sa k pôde a jej obrábania. Na Slovensku sa však niektorí živili sezónnymi poľnohospodárskymi prácami. Ďalšie skupiny praktizovali rozličné jednoduché remeslá, ktoré nástupom vyšších technológií upadli do zabudnutia. Iní sa venovali obchodovaniu. Spôsob obživy bol podmienený možnosťami prostredia a mal charakter dočasnosti – provizória.

Keď pád železnej opony spôsobil pokles životnej úrovne obyvateľstva, u Rómov sa táto zmena prejavila ešte výraznejšie. Stratili sociálne istoty a neboli schopní sa vyrovnáť s rýchlo sa zhoršujúcim sociálnym postavením. Ich odpoveďou bolo narastanie nedôvery k majoritnému obyvateľstvu, zvyšovanie agresivity a kriminality. Riešenie celého problému je veľmi komplikovaná záležitosť. História ukazuje, že problém sa nevyrieši sám od seba. Pravdepodobne ani Rómovia si nedokážu pomôcť sami. Všetky doterajšie pokusy o začlenenie vylúčených Rómov do spoločnosti sa nestretli s úspechom, Rómovia si zachovali svoj spôsob života, odlišný od spôsobu života majoritného obyvateľstva počas stáročí. Preto riešením nie je asimilácia, či segregácia, ale integrácia.

2.3 Do sociálneho sveta sociálne vylúčených Rómov ťažko zaradiť stabilné inštitucionalizované aktivity, akými sú pravidelná práca a dlhodobé vzdelávanie.

Sociálne vylúčení Rómovia sa príliš nestarajú o budúcnosť, ale veria, že bude lepšie, a budúcnosť si idealizujú. Ich kultúra nie je orientovaná na výkon, ale na prežívanie a emócie. Viaceré výskumy potvrdili nedostatok výkonovej motivácie u rómskych detí, čo má výrazné dôsledky vo vzdelávacom procese.

⁴ Puliš, P. *Formy a rozsah diskriminácie Rómov na Slovensku*. In Vašečka, M. ed. Čačipen Pal O Roma: Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku, Bratislava: IVO, 2002, s. 418.

Obydlie a bývanie chápu ako dočasné a provizórne. Sú až prekvapivo pohotoví zmeniť miesto bývania a optimistickí. I napriek ponúkaným materiálnym výhodám značná časť si volí jednoduché spôsoby bývania. Žijú radšej v chudobe, ale s hrdým pocitom slobody, voľnosti.

2.4 Odlišnosti Rómov od majoritnej spoločnosti treba poznať a rešpektovať ich.

Nie je možné načrtnúť jednotnú všeobecne platnú charakteristiku odlišností Rómov od majority. Rôzne skupiny Rómov sa značne odlišujú navzájom. Ponúkame však niekoľko črt, s ktorými sa výraznejšie medzi Rómami stretávame. Je potrebné poskladať si z týchto črt osobitnú mozaiku pre každú konkrétnu skupinu.

- A. Rómovia sa často vnímajú ako ponechaní bokom a nie je v nich vedomie, že spoločnosť ich prijme v ich svojráznosti. Preto sa „podvedomé“ usilujú získať z okolia čo najviac pre svoj súčasný spôsob života. V aktuálnej situácii na Slovensku si niektorí myslia, že spoločnosť im pre predsudky nedá šancu na dobré zamestnanie.
- B. Silno vnímanou črtou Rómov je „bezprostrednosť“, „život zo dňa na deň“. Nevenujú veľa času dlhodobému pohľadu na budúcnosť. Mnohé rodiny sú bez zamestnania. To sa premieťa aj do rozličných impulzívnych snáh, ako si zaobstarať prostriedky: prostitúcia, krádeže a pod. Normy a príkazy, ktoré vyžaduje škola, sú pre nich cudzie, vyvolávajú neistotu a nervozitu. Okrem príkazov sa v škole používajú pre nich cudzie zvyky, postoje, hodnoty i jazyk. Deti radšej napodobňujú bezstarostnosť svojich rodičov.
- C. Rómovia sú vo svojom prežívaní emotívni. Dokážu sa rýchlo nadchnúť, radosť i smútiť spoločne s ostatnými, ale aj rýchlo vzplanúť hnevom a svoje emócie sa nehanbia prejavovať.
- D. Komunita, do ktorej patria, im poskytuje možnosť prežiť. Život v komunite dáva jedincovi pocítiť, že nie je sám. Rómovia sa dokážu postaviť jeden za druhého, dokonca aj pár minút po neprekonateľnej roztržke vnútri komunity. Keď niekto niečo prežíva, prežívajú to s ním aj ostatní.
- E. Rodinné putá: v niektorých skupinách si uchovávajú silnú väzbu na rodinu. Žijú obklopení širokou rodinou, ktorá má prevažne ochrannú a podpornú funkciu. Rodina má významné postavenie, jej členovia sú spojení silnými citovými väzbami. Udalosti jedinca, radosti či starosti, prežívajú kolektívne.

„Jedným z charakteristických znakov rómskej rodiny je, že voči svojmu okoliu vystupuje jednotne ako celok, čo znamená, že jedinec koná v mene rodiny. Aj preto ‚chyba, ktorú urobí jedinec, sa hodnotí ako chyba celej rodiny, čin jedinca hodný úcty posilňuje prestíž celej rodiny‘⁵.⁶ Najťažším trestom je vylúčenie z rodiny.

F. Rómska rodina má odlišnú štruktúru a veľkosť v porovnaní so súčasnou priemernou rodinou na Slovensku. Rodina je troj- i viacgeneračná, značne sociálne závislá na príbuzenstve. Rómovia sa navzájom hodnotia podľa toho, z ktorej rodiny pochádzajú a akú má medzi nimi táto rodina vážnosť. Rodina je pre Rómov dôležitá aj z hľadiska výchovy detí, nakoľko je kolektívna. Sú skupiny, kde si dievčatá často musia brať za manželov mužov, ktorých im vopred vybrali rodičia.⁷ Ďalšou dôležitou hodnotou je del'ba funkcií medzi mužom a ženou. V rodine sa dopĺňajú, žena zabezpečuje pre rodinu každodenné potreby, vychováva deti a poslúcha svojho muža. Muž je v rodine nositeľom prestíže, ale taktiež je hlavou rodiny a má rozhodujúce postavenie, nesie za rodinu zodpovednosť.⁸ Rómske dieťa má v rodine postavenie „malého dospelého“. Rómskemu dieťaťu sú prisudzované rovnaké práva ako dospelým. Trávi s dospelými veľa času, pričom sa navzájom podporujú a chránia. Nevedome preberá ich vzorce správania. Zvyčajne žije vo veľkopočetnej rodine, obklopené niekoľkými generáciami. Rómski rodičia dieťa často izolujú od nepriateľského „gadžovského“ sveta v snahe ochrániť ho.

„Špecifikom rómskej rodiny je aj skutočnosť, že pokiaľ je ich dieťa v škole karhané a trestané, rodičia sa o školu nezaujímajú. V prípade, že ich dieťa chvália, prejavujú veľký záujem.“⁹

5 J. P. Liégeois: Rómovia, cigáni, kočovníci. Bratislava : Informačné a dokumentačné stredisko o Rade Európy, Academia Istropolitana, Charis, 1995, s. 75.

6 I. Šuhajdová: Sociálny pedagóg a rómska rodina, <http://www.prohuman.sk/pedagogika/socialny-pedagog-a-romska-rodina>, citované 20. 7. 2015.

7 R. Lužica: Kapitoly z Rómskej kultúry, 1. vyd., Trnava: Trnavská univerzita, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, 2004.

8 Odsek spracovaný podľa: Gulášová, Riedl, Breza ml., Bačíková: Úlohy ošetrovateľstva, sociálnej práce a verejného zdravotníctva v rómskych segregovaných komunitách, http://www.pulib.sk/el-pub2/FZ/Istonova2/pdf_doc/gulasova6.pdf, citované 20. 7. 2015.

9 I. Šuhajdová: Sociálny pedagóg a rómska rodina, <http://www.prohuman.sk/pedagogika/socialny-pedagog-a-romska-rodina>, citované 20. 7. 2015.

Deťom v rodine sa ponecháva veľká voľnosť, nie sú vedené k disciplíne. Každý člen komunity je do určitého obdobia dieťaťom a potom rovno dospelým. V očiach komunity sa dospelými stávajú hneď po skončení základnej školy. Očakáva sa, že sa začnú starať o ďalších členov komunity. Dievča odbreňuje matku od jej povinností a chlapec zastáva časť úlohy otca. Takže v čase, keď majorita hovorí o prvých tínedžeroch, rómski tínedžeri sú už takmer mladými dospelými. „Svet detí splýva so svetom dospelých, čoho výsledkom podľa Z. Bakošovej (2005) je, že v rómskej rodine neexistujú generačné rozdiely.“¹⁰

„Pre rómsku rodinu je podľa S. Matulay (2000, s. 45 – 46), príznačné, že:

- výchova nie je individualistická, ale kolektivistická,
- všetko sa rieši kolektívne,
- prvým zákonom pri výchove dieťaťa je jeho voľnosť,
- od dieťaťa sa nepožaduje, aby sa pri plnení školských povinností namáhalo,
- rodina dieťa chráni, je jeho útočiskom, ale aj mantinelom, ktorý nesmie prekročiť,
- rodina odovzdáva dieťaťu svoje rómske hodnoty.“¹¹

G. Kultúra Rómov obsahuje bezstarostnosť, nespútanosť, radosť zo života. Významnú úlohu sebvýjadrenia má hudba, pieseň, tanec, zvyky. Cez tieto prostriedky vyjavujú svoj vnútorný svet, svoju dušu, svoje prežívanie. Rómska kultúra je temperamentná a plná života, inokedy melancholická. Ich mentalita pramení priamo z kultúry a v spojení s víziou pevne určenej budúcnosti niekým „tam hore“ tešia sa z každého dňa, ktorý prežijú.

H. „Zdravotná starostlivosť. K psychickým zvláštnostiam Rómov, hlavne v čase ochorenia, patrí slabšia vôľa, vytrvalosť a trpezlivosť (Lužica, 2004). Bez svojej rodiny sú často nesamostatní, majú strach a tieto komplexy menejcennosti sa môžu prejavovať zvýšenou agresivitou a neochotou spolupracovať so zdravotníckym personálom.“¹²

¹⁰ Ibid.

¹¹ I. Šuhajdová: Sociálny pedagóg a rómska rodina, <http://www.prohuman.sk/pedagogika/socialny-pedagog-a-romska-rodina>, citované 20. 7. 2015.

¹² Gulášová, Riedl, Breza ml., Bačíková: Úlohy ošetrovateľstva, sociálnej práce a verejného zdravotníctva v rómskych segregovaných komunitách, http://www.pulib.sk/elpub2/FZ/Istonova2/pdf_doc/gulasova6.pdf, citované 20. 7. 2015.

Okrem hore uvedených rozdielov sú ďalšie rozdiely medzi majoritnou spoločnosťou a rómskou komunitou, ktoré spočívajú napr. v odlišnostiach stravovacích návykov, liečiteľstve, odievaní, v citovej oblasti, chápaní osobného vlastníctva, v organizácii času, v rebríčku hodnôt, v duchovnej oblasti, vo vzorcoch správania, deľbe práce, v ponímaní životného prostredia a prírody, v neschopnosti robiť kompromisy, v absencii tradície inštitucionalizovaného vzdelávania, v impulzívnom správaní.

2.5 Dobrý vzťah s Rómami sa buduje zdĺhavo.

Výsledky pri práci s vylúčenou rómskou populáciou neprichádzajú ľahko. Dôležité je byť trpezlivý a nečakať okamžité výsledky. Vzťah sa buduje mnohými dôležitými drobnosťami, preto je dôležité napr. vnímať mimoslovnú komunikáciu a vedieť dávať informácie aj rečou tela, nekritizovať negatívne pred veľkým kolektívom, skôr v súkromí, nebať sa dotyku a blízkosti, hovoriť jasne, k veci, konkrétne, stručne, diferencovať, pristupovať ku každému podľa individuálnych potrieb, používať spätnú väzbu, rešpektovať hodnotový systém, dať im pocítiť úctu a dôveru.

3. MISIA „AD GENTES“

3.1 Pastoračné pôsobenie členov saleziánskej rodiny na Slovensku medzi Rómami je misiou¹³ na základe zverenia poslania miestnou cirkevnou hierarchiou.

3.2 Súhlas miestneho ordinára na návrh predstavených vymedzuje teritórium a oblasti pôsobenia.

„Misia“ preto, lebo chceme Rómom ohlasovať evanjelium, keďže ešte nemajú dostatok ohlasovateľov z vlastných radov.¹⁴ „Ad gentes“, nakoľko sa odohráva v inej kultúre, jazyku, mentalite. Preto svoje poslanie realizujeme činnosťou v dielach, „v ktorých možno rozvíjať ľudskú a kresťanskú výchovu mladých“¹⁵ aj dospelých s dôrazom na tých, ktorí sú v ťažkostiach. Snažíme sa o vernosť saleziánskeho ducha. S tým súvisí evanjelizácia a katechizácia.¹⁶ Z tejto línie sa vynára cieľ, ku ktorému svojou činnosťou smerujeme: prinášať „ľuďom evanjeliové posolstvo, úzko spojené s rozvojom časného poriadku“.¹⁷ Vychovávame a evanjelizujeme podľa projektu integrálneho rozvoja človeka. To znamená, že im ponúkame hodnotu viery, Ježiša Krista, ako vzor dokonalého človeka.¹⁸ Verní úmyslom nášho zakladateľa usilujeme sa vychovávať „statočných občanov a dobrých kresťanov“.¹⁹ Dvojčlen ľudského a kresťanského harmonického rozvoja s progresívnym (pozorovateľným) rastom je podstatné kritérium pre vernosť saleziánskeho ducha.

¹³ SALROM

¹⁴ Porov. CIC (1983): Kán. 786 Cirkev misijnú činnosť vo vlastnom zmysle, ktorou sa ujíma v národoch alebo spoločenstvách, kde ešte nezapustila korene, vykonáva predovšetkým vysielaním hlásateľov evanjelia, kým sa mladé cirkvi naplno neustanovia, kým totiž nebudú vybavené vlastnými silami a dostatočnými prostriedkami, ktorými samy budú môcť vykonávať dielo evanjelizácie.

¹⁵ S 42.

¹⁶ S 34.

¹⁷ S 31. Porovnaj EN 31.

¹⁸ S 31. Porovnaj GS 41.

¹⁹ S 31. Porovnaj MB 2, 46.

3.3 Nová misijná prítomnosť sa otvára na základe pozvania miestnou hierarchiou. Predstavení jednotlivých zložiek saleziánskej rodiny prijímajú pozvanie, vychádzajúc z pozitívne vyhodnoteného vstupného monitoringu.

Vstupný monitoring misie je obdobím poznávania prostredia, hľadaním prijateľnej misijnej ponuky reagujúcej na prítomnú potrebu a obdobím prípravy misionárov. Metódy monitoringu môžu byť rôzne vzhľadom na prostredie a okolnosti. Napríklad dve-tri osoby môžu občas prichádzať na zvolené územie, nadväzujú prvé kontakty, oboznamujú sa s komunitou možných adresátov a možnosťami pre misijnú komunitu. Zo skúsenosti sa zdá, že vhodnejší je dlhodobý monitoring (1 - 3 roky), pretože poskytuje podklady pre hlbšiu analýzu. Analýza má načrtnúť odpovede na základné otázky, najmä:

- a) Aké sú základné potreby osôb - komunity adresátov?
- b) Aké pozitívne zdroje v sebe komunita adresátov skrýva?
- c) Aké ťažkosti a ohrozenia sa ukazujú, resp. predpokladajú v budúcnosti?
- d) Aké sú možnosti spolupráce s miestnou samosprávou, so školou, s inými skupinami?
- e) Je vhodné do rómskej misie dochádzať alebo žiť medzi adresátmi?
- f) Aké sú možnosti ubytovania a priestorov, kde sa dá pôsobiť? Aké sú podmienky na pôsobenie?
- g) Aké sú možnosti financovania členov misijnej komunity²⁰ (tímu)?

V dohodnutom termíne osoby poverené monitoringom vypracujú hodnotiacu správu. Správu predložia svojim predstaveným, ktorí/é majú rozhodnúť, či dielo otvoriť. Presné podmienky sa vždy dohodnú s miestnym ordinárom. Monitoring misie slúži na posúdenie a nastavenie podmienok na aplikovanie týchto štandardov.

²⁰ CIC (1983), Kán. 610.

§ 1. Zriaďovanie domov sa koná vzhľadom na užitočnosť Cirkvi a inštitútu a zabezpečením toho, čo sa vyžaduje pre riadny rehoľný život členov podľa vlastných cieľov a ducha inštitútu.

§ 2. Nijaký dom sa nemá zriaďovať, ak nemožno rozumne usúdiť, že je primerane postarané o potreby členov.

3.4 Členovia misie konajú ako členovia cirkvi s rešpektom na aktuálne platné občianske zákony, ktoré sa neprotivia morálke a predpisom Rímskokatolíckej cirkvi.

Pozri aj Kódex kánonického práva.²¹

²¹ CIC (1983), Kán. 782

§ 1 Najvyššie riadenie a koordinácia podujatí a činností, ktoré sa týkajú misijného diela, ako aj misionárskej spolupráce, prislúcha rímskemu veľkňazovi a kolégiu biskupov.

§ 2 Jednotliví biskupi ako zodpovedajúci za celú Cirkev a všetky cirkvi sa majú osobitne starať o misijné dielo predovšetkým podnecovaním, rozvíjaním a podporovaním misijných podujatí vo vlastnej partikulárnej cirkvi.

CIC (1983), Kán. 790

§ 1 Úlohou diecézneho biskupa v misijných územiach je:

1. napomáhať, usmerňovať a koordinovať podujatia a diela, ktoré sa vzťahujú na misijnú činnosť;
2. starať sa, aby sa uzavreli náležité dohody s moderátormi inštitútov, ktoré sa venujú misijnému dielu, a aby vzťahy s nimi boli na prospech misie.

§ 2. Predpisom, vydaným diecéznym biskupom, o ktorých sa hovorí v § 1, bod 1, podliehajú všetci misionári aj rehoľníci a ich pomocníci, ktorí bývajú v jeho oblasti.

4. PERSONÁL

Misijný tím

4.1 Predstavení jednotlivých zložiek misijného tímu, ktorí vysielajú svojich členov, uzavrujú dohodu, akým spôsobom sa zabezpečia základné životné potreby pre život členov a chod diela, v ktorom sa bude vykonávať činnosť.

4.2 Pri spolupôsobení rozličných právnických osôb na misijnej činnosti sa uzatvára zmluva o spolupráci, v ktorej sa objasnia modely fungovania.

Opierame sa o heslo „clara pacta - boni amici“.²² V prípade, že na jednej misii pôsobia viaceré zložky saleziánskej rodiny, je vhodné uzatvoriť zmluvu o spolupráci. Je na predstavených jednotlivých zložkách, aby sa dohodli, kto túto zmluvu vypracuje, alebo určia komisiu zastúpenú každou zložkou, ktorá ju pripraví.

Zmluva by mala obsahovať dohody:

- akým spôsobom sa zabezpečia základné životné potreby jednotlivých skupín, ktoré tvoria tím;
- kto a akým spôsobom participuje na uhrádzaní prevádzkových nákladov (priestory, činnosť);
- kto bude koordinátorom tímu, kto ho menuje a na aké obdobie;
- aké sú pravidlá pri rozhodovaní o dôležitých veciach, ako je plánovanie a smerovanie činnosti a pod.

4.3 Zodpovednosť za jednotlivé oblasti poslania je zverená členom misijného tímu a tí na základe princípu subsidiarity animujú im zverenú oblasť v spolupráci s tímom.

4.4 Misijný tím tvoria:

- **Jadro misijného tímu - členovia zložiek saleziánskej rodiny a to (ak je to možné) minimálne dvoch. Konkrétne ide o tých, ktorí sú vyčlenení provinciou pre prácu v diele a ich direktor/ka.**

²² Jasná dohoda - dobrí priatelia. Latinské príslovie.

- Úzki spolupracovníci misijného tímu - saleziánski misijní dobrovoľníci, animátori a iné rehoľné spoločenstvá, miestny klérus.
- Vonkajší spolupracovníci misijného tímu - jednotlivci a organizácie prispievajúce k uskutočňovaniu poslania z prostredia diela, ale aj zvonka.

Tieto osoby vytvárajú spoločenstvo, spolu rozmýšľajú, modlia sa a pracujú v danom diele.

Pastorácia Rómov v saleziánskej rodine nie je záležitosťou jednotlivca, ale tímu. Misijný tím je rodinou. Rodinné vzťahy napomáhajú jednotlivým členom k vyzrievaniu a prehlbovaniu osobného vzťahu s Ježišom Kristom. Vzájomná spolupráca mužov a žien, zasvätených a laikov, mladých aj starších umožňuje účinné svedectvo a ucelenejší vplyv na prostredie.

Rehoľné komunity SDB a FMA sú zvyčajne stabilnou a podstatnou zložkou tímu v úzkej spolupráci s ostatnými členmi saleziánskej rodiny.

4.5 Dobrovoľník je osoba pracujúca v danom diele bez nároku na odmenu. K tímu sa dobrovoľníci môžu pridružovať na dlhší (rok a viac) alebo kratší čas (jednorazové akcie, mesačné stáže). Nie všetci dobrovoľníci musia byť nutne aj členmi misijného tímu.

4.6 Jadro misijného tímu má pravidelné spoločné stretnutia raz za týždeň.

Jadro misijného tímu a úzki spolupracovníci misijného tímu majú pravidelné spoločné stretnutia minimálne dvakrát za mesiac.

Jadro misijného tímu, úzki spolupracovníci misijného tímu a vonkajší spolupracovníci misijného tímu sa stretávajú minimálne dvakrát do roka.

Zmyslom stretnutí širšieho misijného tímu je poďakovať, informovať, zhodnotiť, oceniť/odmieniť spolupracovníkov, utužiť vzťahy a pripraviť sa na ďalšie obdobie pôsobenia.

Líder tímu

4.7 Líder misijného tímu je člen zložky saleziánskej rodiny s právnou zodpovednosťou za dané dielo na základe zverenia diela miestnym ordinárom (biskupom). Má skúsenosť s vedením ľudí a s prácou s Rómami.

Označenie „líder“ používame vo význame hlavného animátora misie.

Direktor SDB a direktorka FMA animujú svoje rehoľné komunity, kým dielo animuje líder. Nech sú otvorení a hľadajú spoluprácu.

Líder rozhoduje na základe spoločného hľadania tímu.

Líder nesie hlavnú zodpovednosť za celé dielo.

4.8 Líder je animátorom a stredobodom jednoty tímu. Má kľúčovú úlohu viesť, koordinovať, zjednocovať a usmerňovať tím, aj celú misiu a mať nad všetkým nadhľad.

Líder zodpovedá za uskutočňovanie poslania v diele a animuje ho. Využíva pravidelný osobný rozhovor s členmi misijného tímu. Dbá o členov tímu, aby mali potrebný priestor na osobnú a spoločnú modlitbu, zdieľanie života, štúdium, prehĺbenie a nadobúdanie si nových zručností potrebných pre spoločný život a uskutočňovanie poslania, osobný a spoločný oddych.

Predpoklady osoby

4.9 Do jadra misijného tímu a za úzkych spolupracovníkov misijného tímu sú prijaté osoby:

- s ľudskou a citovou zrelosťou;
- s dlhodobou osobnou skúsenosťou viery;
- so schopnosťou spoločného života a spolupráce;
- s úctivým a trpezlivým prístupom k členom misie a jej adresátom, znášajúc nepríjemnosti prostredia;
- ktoré prešli náležitou prípravou.

V misii medzi Rómami je podstatou našej činnosti výchova k viere. Popri tejto prioritě sa venujeme aj sociálnej práci. Preto je dôležité prijímať do tímu veriacich dobrovoľníkov.

Iná osoba ako člen rehoľnej komunity potrebuje vyjadrenie od svojho fára, iného kňaza, kresťanského spoločenstva alebo vysielajúcej organizácie, ktorí ho dlhšie poznajú, prípadne sprevádzajú (viac ako 2 roky) s výslovným vyjadrením, či je pripravený/á pre spoločný život a spoluprácu. Je výhodou, ak prichádzajú referencie z viacerých zdrojov.

4.10 Za jednorazových alebo nepravidelných dobrovoľníkov (vonkajší spolupracovníci misijného tímu), ktorí sú otvorení a ochotní s nami spolupracovať na konkrétnej činnosti či podujatí, možno prijať aj neveriacich. Skúsenosť v pastorácii Rómov môže byť pre nich impulzom k viere, hľadaniu pravých hodnôt či nájdeniu osobného povolania.

Jednorazový alebo nepravidelný spolupracujúci je fyzická osoba, ktorá má jednorazovo alebo v dohodnutom období vykonávať určitú činnosť, alebo poskytnúť službu adresátom. Ak by činnosť mala zabezpečovať právnická osoba (organizácia), je potrebné, aby súhlasila s oboznámením svojho pracovníka s podmienkami misie.

Líder tímu alebo ním poverená osoba oboznámi prichádzajúceho pracovníka s tým, že bude vykonávať činnosť v rámci misie a vysvetlí mu štandardy a pravidlá. Pracovník musí byť ochotný riadiť sa týmito zásadami. Všetci členovia tímu rešpektujú jeho prípadne odlišný svetonázor. Ten, kto viedol úvodný rozhovor s pracovníkom, vytvára si názor a konzultuje s tímom vhodnosť jeho zapojenia do činnosti.

4.11 Príprava osoby vstupujúcej do misijného tímu spočíva:

- v naštudovaní a vo vnútornom stotožnení sa so štandardami saleziánskej misie medzi Rómami;
- v nadobudnutí praktickej skúsenosti života a práce v duchu saleziánskeho preventívneho systému (napr. absolvovanie ročnej misijnej prípravy v dobrovoľníckych organizáciách Savio, Vides alebo pod.);
- v skúšobnom období, ktoré slúži na oboznámenie sa s tímom, prostredím a cieľovou skupinou.

V skúšobnom období (a ak treba, tak aj po jeho skončení) má záujemca/kyňa pri sebe „anjela strážneho“ – skúsenejšieho pracovníka, ktorý ho/ju sprevádza novým prostredím a dielom. Zároveň tím takto spoznáva záujemcov/kyne a vhodnosť ich zapojenia do spoločnej práce.

Pozvanie k rastu

4.12 Osoba naplno ponorená do pastorácie Rómov, prípadne žijúca priamo medzi nimi, je prvá zodpovedná za svoj integrálny rozvoj:

- využíva priestor na osobnú a spoločnú modlitbu, pristupovanie k sviatostiam, duchovné obnovy a ročné duchovné cvičenia;
- je ochotná zdieľať svoj život, študovať, prehlbovať a nadobúdať nové zručnosti potrebné pre spoločný život a uskutočňovanie poslania;
- využíva možnosti sprevádzania v raste po duchovnej i odbornej stránke (duchovné sprevádzanie a odborná supervízia – rámcovo aspoň 1x za mesiac absolvuje individuálne stretnutie a zúčastňuje sa skupinového sprevádzania/supervízie celého tímu, ideálne 1x za dva mesiace)
- dbá o psychohygienu a oddych:
  - pri viacročnej prítomnosti po roku činnosti 1x do roka strávi štyri týždne bez prestávky mimo diela a nezaobrá sa žiadnou prácou súvisiacou s dielom alebo adresátmi;
  - po 7 rokoch činnosti strávi rok mimo pastorácie Rómov;
  - 1x do mesiaca strávi 60 hodín mimo diela a nezaobrá sa žiadnou prácou súvisiacou s dielom alebo adresátmi;
  - 1 deň do týždňa venuje osobnému voľnu.

Život v misijnom tíme má slúžiť k dozrievaniu a rastu osoby.

Aby osoba dlhodobo vydržala v náročnom prostredí a nevyhorela, dbá o svoje telesné, duševné a duchovné zdravie. Každodenný pravidelný pohyb, štúdium, duchovný život a oddych udržiavajú jej sviežosť a radosť.

V prípade osoby, ktorá ešte nedospela k rozhodnutiu o svojom povolaní (stave) a mala by pôsobiť na misii viac ako 12 mesiacov, je potrebné umožniť a vytvárať jej čas a priestor na rozlišovanie, prípadne odporučiť sprevádzajúceho na ceste rozlišovania.

Je potrebné mať priestor na regeneráciu mimo miesta svojho pôsobenia. Úsilie o pekné a láskyplné vzťahy, vzájomná úcta a pochopenie v tíme, občasná tímové výlety, toto všetko obdivuhodne drží osobu a dodáva jej sily.

Starostlivosť o seba zahŕňa aj otvorenosť pre spoluprácu s odborníkmi a využívanie možností na sprevádzanie (napr. supervíziu).

Ochrana osôb, bezpečnosť členov tímu a adresátov služby

4.13 Osoby, zvlášť členovia tímu sú základom misijného pôsobenia. Preto je potrebné chrániť ich zdravie, bezpečnosť a integritu. Organizácia, ktorá je poverená misiou, zabezpečuje ich ochranu.

Ochrana osobných údajov členov tímu aj adresátov sa zabezpečuje v zmysle zákona č. 122/2013 o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a v súlade s Vyhláškou Úradu na ochranu osobných údajov SR č. 164/2013 o rozsahu a dokumentácii bezpečnostných opatrení.

Každý člen tímu má byť poučený o svojich právach a písomne vyjadrí slobodný súhlas/nesúhlas s uchovávaním svojich osobných údajov. V prípade poverenia prácou s osobnými údajmi svojím podpisom preberá zodpovednosť, že osobné údaje o ostatných členoch iným osobám neodovzdáva písomne, elektronicky, ani ústne. Obdobne to platí aj o údajoch adresátov, ktoré sa zaznamenávajú napríklad na účely, ktoré vyžadujú donori alebo zákon od zriaďovateľa misie.

V záujme ochrany súkromia každý nový člen tímu má byť poučený o priestoroch vyhradených pre komunitu, tím, vonkajšie osoby, či na prácu s adresátmi.

4.14 Prostredie, kde sa vykonáva činnosť, môže byť za určitých okolností rizikové tak pre členov tímu, ako aj pre adresátov. Riziko môže mať povahu zdravotného ohrozenia, bezpečnostného ohrozenia alebo ohrozenia osobnej integrity. Preto je dôležité držať sa nasledovných zásad:

- Pred vstupom do tímu je nový člen povinný absolvovať zdravotnú prehliadku a po porade s lekárom zváži nutnosť očkovania. S ohľadom na povahu práce absolvuje kurz poskytnutia prvej pomoci, kurz sebaobrany, kurz reakcie na psov, kurz asertivity, prípadne iné. V prípade, že pred vstupom do tímu nebolo možné tieto požiadavky splniť, je potrebné ich absolvovať v priebehu dvoch mesiacov od nástupu.
- Každý člen misijného tímu pre svoje dobro, ako aj pre dobro ostatných rešpektuje pravidlá bezpečnosti práce pri práci s adresátmi.
- Člen tímu je povinný vykonávať svoju činnosť v súlade s ochranou zdravia pri práci, napr. používaním ochranných pomôcok a prostriedkov.

- Činnosť vykonáva každý s ohľadom na svoje fyzické a psychické daňosti tak, aby neohrozil zdravie a telesnú integritu seba, ako aj ostatných členov tímu.
- Náležite dbá na bezpečnosť adresátov pri aktivitách v prostredí, kde sa pravidelne vykonáva činnosť, vo vonkajšom prostredí pri podujatiach organizovaných misiou, ako aj na podujatiach, na ktorých sa spolu s adresátmi zúčastňuje.
- Žiaden člen tímu nemôže vykonávať činnosti, na ktoré je potrebné osobitné oprávnenie v zmysle príslušného zákona, ak takýmto oprávnením nedisponuje.

4.15 Líder tímu, alebo ním poverený koordinátor aktivít musí v rámci prípravy aktivít s adresátmi (zvlášť neplnoletými) venovať pozornosť zaisteniu bezpečnosti adresátov, ako aj členov tímu:

- získať súhlas rodiča alebo právneho zástupcu neplnoletého s účasťou na aktivite;
- vyjasniť, kto poskytuje prvú zdravotnícku pomoc (zvážiť prítomnosť osoby, ktorá absolvovala kurz prvej pomoci), ako postupovať v prípade úrazu;
- zabezpečiť prostriedky na poskytnutie prvej pomoci;
- zvážiť opodstatnenosť poistenia adresátov alebo členov tímu;
- v prípade, že aktivity končia v neskorších večerných hodinách alebo za nepriaznivého počasia, zabezpečiť možnosť bezpečného návratu členov tímu a adresátov domov alebo k najbližším spojmom (autom, overeným sprievodcom a pod.)

4.16 V stálych priestoroch misie využívaných na prácu s adresátmi je potrebné nacvičovať spolu s adresátmi minimálne raz za rok cvičný poplach s dôrazom na evakuáciu pre prípad požiaru alebo havarijnej situácie. Pre starších klientov možno zorganizovať kurz prvej pomoci a pod.

Nielen vo výchove, ale aj v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia je dôležitá prevencia. Odporúčame nepodceňovať prostredie a nepreceňovať vlastné sily. V zanedbanom prostredí je možnosť výskytu infekcie, parazitov, stretnutí s hľadavcami, zdochlinami, voľne pohybujúcimi sa psami a pod. Taktiež neradno zabúdať na možnosť výskytu provokácií, zvýšenej agresivity či fyzických útokov.

Nie je vhodné chodiť osamote, zvlášť pri zníženej viditeľnosti. Dobré je pohybovať sa v sprievode osoby, ktorá je v danej lokalite už známa. Treba vziať do úvahy aj spôsoby obliekania, správania či nosenia osobných vecí, aby to nevyvolávalo nežiaducu pozornosť.

Odporúčame zvážiť absolvovanie kurzu sebaobrany, príp. nácviku ďalších zručností (napr. správanie sa pri stretnutí s voľne pusteným psom, komunikačné zručnosti pri deeskalácii konfliktov, zvládanie agresívneho správania, správanie sa pri napadnutí a pod.). Je vhodné naštudovať si aspoň základné rady a odporúčania pre správanie sa v ohrozujúcich situáciách a poznať právny rámec pre nutnú sebaobranu (Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, napr. §24 krajná núdza, §25 nutná obrana).²³

²³ Pozri napr. <http://www.dokan.sk/clanky/48/Sebaobrana+a+z%C3%A1kony>, citované 20. 7. 2015.

5. POSLANIE

Jadro misie

5.1 Cieľom saleziánskej misie je „vychovať čestného občana a dobrého kresťana“.²⁴ Základnými okruhmi misijného pôsobenia sú ľudský rozvoj – výchova a evanjelizácia. Cez ne sa snažíme o postupnú zmenu postojov adresátov.

Východiskovým bodom saleziánskej pastorácie je preventívny systém dona Bosca. Tí, ktorí vstupujú do misijného tímu, by s ním mali byť prakticky oboznámení a schopní ho uplatňovať.

5.2 V rómskom prostredí dávame ďalej to, čo sme sami dostali, pre vzájomné obohatenie.

Ako misijný tím vnímame, že nie sme viac ani menej ľuďmi ako Rómovia. Vnímame, že naša kultúra nie je viac alebo menej ako ich vlastná. Ale vnútorne cítime, že Božieho ducha, ducha obety, ktorého sme dostali, chceme v tomto prostredí dávať ďalej, aby sme sa vzájomne obohatili. Spoločenstvo prináša výchovnú a evanjelizačnú ponuku a spoločenstvo objavuje semienka dobra a viery, ktoré sú v našich adresátoch.

5.3 Stredobodom pastorácie je evanjelizácia – všetky činnosti (výchovné, športové, sociálne...) sú v konečnom dôsledku zamerané na tento cieľ.

Našou základnou úlohou je ohlasovať Ježiša Krista ako Spasiteľa. Všetky ostatné činnosti sú doplnením tejto úlohy. Môže sa stať, že bieda a iné životné ťažkosti adresátov nás budú zvädzať k obmedzeniu sa na riešenie týchto problémov. Nutné je však nestratiť zo zreteľa prioritu a nadväznosť jednotlivých súčastí nášho pôsobenia. „Don Bosco považoval vieru za najvyšší cieľ, za zjednocujúci prvok celého svojho výchovného systému ... [P]ravá výchova nie je možná bez duchovného základu, bez toho, že by sme si ako stvorenie neuvedomili svoje postavenie voči Absolútnu, od ktorého sme závislí, čiže bez otvorenia sa nadprirodzenosti.“²⁵

²⁴ Porov. S 31.

²⁵ Francesco Motto, Výchovný systém Jána Bosca, Vydavateľstvo Don Bosco 2005, s. 63 – 64.

Nesmieme zabudnúť, že čírym odstránením špiny, smradu a hladu našim adresátom nepomôžeme, pretože za materiálnou biedou je bieda duchovná. Ak najprv poskytneme len materiálnu pomoc – upraceme, dáme jedlo, poskytneme vybavenie domu a iné materiálne výhody, prirodzene budú čakať, že v tom budeme pokračovať. Naša duchovná ponuka sa stane pre nich nepodstatnou. Ak im chceme pomôcť, musíme myslieť v prvom rade na duchovné veci, na odstránenie duchovnej biedy. Materiálna bieda sa pomaly vytráti ako dôsledok duchovného bohatstva. Materiálnu pomoc aj sociálnu službu používame ako prostriedok a striedmo, aby sme nebudili dojem, že my zaplatíme dlhy, ktoré si narobili.

Našou hlavnou úlohou je ohlasovať Krista a od toho odvíjať aj ich zodpovednosť za vlastný život: za deti, za spravodlivo získané peniaze, zodpovednosť za dlhy, ktoré treba splácať, za byt či dom, v ktorom žijú. Cez vieru v Ježiša Krista im pomáhame zmobilizovať sa k činnosti a starostlivosti v živote. Prvé, čo medzi Rómami robíme, je evanjelizácia, sociálna práca je v jej službách.

Kľúčové prvky pastorácie Rómov

5.4 Za kľúčové prvky pastorácie Rómov pokladáme ohlasovanie, slávenie a službu.²⁶

Ohlasujeme (evanjelizácia, nová evanjelizácia) Ježiša Krista, ktorý nám zjavil tajomstvo Trojice.

Slávime (katechizácia, vysluhovanie sviatostí):

- **v spoločenstve veriacich v Ježiša Krista: liturgiou ako úkonom úcty k zjavenému tajomstvu Trojice;**
- **v spoločenstve ohlasujúcich: svoje osobné sviatky;**
- **v spoločenstve s adresátmi: významné dni komunity, rodín, iných skupín, či jednotlivých adresátov;**

Slúžime (sprevádzanie):

- **deťom a mladým, aby sa stali tvorcami svojej budúcnosti a svojej komunity, v ktorej žijú (indikátorom je, že sa stávame „nadbytoč-**

²⁶ „Ohlasovať, sláviť, slúžiť“ – porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007 – 2013.

nými“ – to znamená, že postupne sami Rómovia evanjelizujú, katechizujú, vysluhujú sviatosti, animujú skupiny, vykonávajú služby pre seba, vytvárajú zdravé rodiny, spolupracujú, angažujú sa v samospráve a pod.);

- **predovšetkým núdzným adresátom, aby žili dôstojný, plnohodnotný ľudský život, bez rozdielu vyznania, pohlavia, veku, vzdelania, rasy, národnosti;**
- **podľa našich možností pri hľadaní riešenia naliehavých problémov, ktoré nedokáže vyriešiť komunita adresátov ani inštitúcie, ktoré ju majú zverenú do svojej starostlivosti.**

Každá misia si vzhľadom na lokalitu vytyčuje vlastné priority a postupy.

OHLASOVANIE

Ohlasujeme Krista svedectvom života, prítomnosťou medzi adresátmi, katechézou, kázňami a viditeľnou štruktúrou. Pri ohlasovaní využívame veľmi konkrétne, jednoduché príklady a príbehy zo života.

„[P]otrebuje väčší zápal, hlásame Kristovo posolstvo, ale mali by sme ho hlásať tak, aby nám obyčajní ľudia naozaj rozumeli a prijímali ho.“²⁷

SLÁVENIE

Slávime liturgiou, spevom, výzdobou, prípravou na liturgické sviatky a pripomínaním si osobných sviatkov. Podstatné je zachytiť temperament adresátov a prispôbiť mu štýl slávenia. Sväté omše, liturgia by mali mať živosť, pružnosť so zapojením ľudí: hudba, spev, výzdoba, používanie obrazov, básne a pod. Príprava na väčšie sviatky by mala trvať dlhšie: minimum je deviatnik, ideálne je „nalaďovať, ovplyvňovať mentalitu“ adresátov dlhšie obdobie. Kritériom je, aby mali zážitok ľudia, nie len farár.

Rodinné sviatky, výročia učíme sláviť spolu s priateľmi aj bez alkoholu, ale v radosť. Adresátov učíme, že sláviť znamená vytvárať spoločenstvo. Snažíme sa pýtať si a získavať spätnú väzbu od adresátov, aby sme vedeli zhodnotiť, ako to pochopili.

²⁷ Galis, T.: PASTORAČNÝ PLÁN KATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKE 2007 – 2013 A OBNOVA PASTORÁCIE MLÁDEŽE V DUCHU NOVEJ EVANJELIZÁCIE in: WARSZAWSKIE STUDIA PASTORALNE, Numer 17/2012, s. 14, <http://www.warszawskistudiapastoralne.pl/wsp/wsp17.pdf>, citované 20. 7. 2015.

SLUŽBA

Žiadnu prácu nepovažujeme za ponížujúcu. Vedeťme príkladom ako Ježiš: dal si zásteru, aby umýval apoštolom nohy, hoci to bola práca otrokov. Aj k nezištnej službe ideme cez osobný vzťah a dôveru. Adresátov zapájame do spolupráce na brigádach, v službe iným. Prizývame ich k spoluzodpovednosti cez animátorstvo, cez služby v liturgii, pri udržiavaní čistoty spoločných priestorov a pod. Učíme ich, aby neboli len prijímateľmi, aby postupne odovzdávali, čo sami dostali (ako lektori, učitelia hry na hudobné nástroje, animátori hier pre deti a pod.). Potrebujeme ich naučiť odovzdávať Kristovo evanjelium novým generáciám (v ich prostredí, ako aj v iných miestach) a vychovávať si svojich nástupcov.²⁸

Aby naša ponuka bola prijatá

5.5 Uvedomujeme si odlišnosť prostredia sociálne vylúčenej komunity, do ktorého prichádzame. Preto citlivo identifikujeme, skúmame a spoznávame hodnoty a spôsob života v tomto prostredí.

5.6 Dávame sa osobne spoznávať a osobne spoznávame našich adresátov. Učíme sa ich vnímať ako Božie deti. Vytvárame vzťahy, budujeme priateľstvá, snažíme sa všímať si a oceňovať ich pozitívne prejavy. Snažíme sa s adresátmi budovať vzájomnosť: sme prítomní na sídlisku, navštevujeme ich, spoločne pracujeme, zabávame sa. Sme presvedčení, že adresáti majú kladné vlastnosti a hodnoty, ktoré je potrebné objaviť, pomenovať a na nich budovať. Snažíme sa u každého objavovať jeho pozitívnu stránku a zrozumiteľne mu dať spätnú väzbu.

5.7 Pastoračiu staviame na spoločenstve tých, ktorí už prijali Ježiša ako cestu svojho ľudského a kresťanského rastu. Prizývame adresátov k spolupráci pri odovzdávaní viery a vytváraní výchovného prostredia. Od toho, koho prizývame, vyžadujeme svedectvo jeho života. Pre spolupracujúcich pripravujeme pravidelné stretnutia a nebojíme sa od nich vyžadovať pravidelný duchovný život. Preto sa venujeme aj individuálnemu sprevádzaniu. Úlohy jednotlivcom delegujeme postupne na základe ich rastu.

²⁸ Porov. ibid.

Pastorácia je vytvorenie spoločenstva z tých, ktorí už prijali Ježiša ako cestu svojho ľudského a kresťanského rastu. Sprevádzanie a vedenie spoločenstva je dlhodobý proces.

5.8 Adresátom dávame len toľko zodpovednosti a voľnosti, koľko dokážu uniesť.

Nebojíme sa vychovávať aj použitím slovíčka nie a jeho zdôvodnením.

Sociálnu prácu a materiálnu pomoc používame ako prostriedok pastoračie, pričom zapájame samotných adresátov.

Adresátov učíme aktívne sa zapájať do zlepšenia situácie. Neváhame vyžadovať aj protislužby v rámci ich možností.

Napriek potrebe prejavovať adresátom láskavosť nesmieme sa báť byť nároční. Musíme vedieť jasne vysvetliť, čo chceme, aké budú následky, ak sa to nedodrží, aká bude kontrola po vykonanej akcii, komu treba vrátiť to, čo sa požičalo, a pod. Pravidlá musia byť veľmi jasné. Nie sme povinní byť rovnostársky vyvážení voči všetkým, keď vieme, že niektorí sú nezodpovední a mohli by niečo vyvieť, zneužiť, zničiť, či požadovať ústupky aj v budúcnosti. Spravidlivosť a vyváženosť je však dôležitá a citlivo vnímaná, preto ak robím výnimku, tak musí byť jasné, že je to za zásluhy, aby to ostatní chápali a snažili sa. Treba pamätať na to, že saleziánska misia nie je nízkoprahové zariadenie – máme vždy právo obmedziť vstup do našich priestorov.

Treba byť opatrní - schopní „prekuknúť“ manipuláciu a chytráčenje, overkať veci, ktoré sme sa dozvedeli, zhodnotiť, nakoľko je veľké riziko skresľovania pravdy, a až potom vyvodzovať konkrétne závery.

Pomocou sa snažíme odpovedať na potreby adresátov, nie na naše (napr. na svoju potrebu mať pocit užitočnosti). O ich potrebách s nimi komunikujeme. Pomoc neznamená len priame uspokojenie potreby, poskytnutie nejakej materiálnej veci. Dôležité je sprevádzať adresátov a dopracovať sa k niečomu viac. Nezabúdame sledovať využitie darov, ktoré adresáti dostali, a sprevádzame ich v tom.

Vovádzanie do kresťanského života

5.9 Rozličné evanjelizačné ponuky je vhodné adaptovať, aby počítali s prvkami vlastnými adresátom, ktoré ich otvárajú pre osobné prijatie Ježiša Krista.

5.10 Na záujem o krst dospievajúcich a dospelých reagujeme ponukou katechumenátu. Trvanie závisí od možností a schopností adresáta. Treba rozlišovať medzi jednoduchšími a tými, s ktorými sa dá rozvinúť katechumenát do plnej podoby aj so skrutíniami. Pri krste dospievajúcich i dospelých je vhodné dbať aj na názor miestneho kresťanského spoločenstva, ak už jestvuje, či katechumena považuje za pripraveného.

Mnohí Rómovia chcú byť pokrstení a takisto dávajú krstiť svoje deti (hoci v niektorých komunitách táto prax chýba). Zdá sa, že prevažuje záujem o samotný obrad krstu, nič viac. Táto prax je však bežná aj v pastorácii majoritnej slovenskej kresťanskej komunity. Pre doterajšie náboženské chápanie je postačujúce „dať pokrstiť moje dieťa“.

V niektorých farnostiach vstupujú jednotlivci aj do prípravy na prvé sväté prijímanie a časť z nich aj na birmovku. Uzatváranie manželstiev je zatiaľ zriedkavejšie. Je tu nebezpečenstvo, že takýto postoj sa zakotví aj v rómskej komunite.

Snažíme sa tomu zamedziť napríklad tým, že pri katechumenáte využívame liturgické prvky vovádzania do katechumenátu. Je vhodné využiť všetky stupne v obrade vovádzania katechumenov do kresťanského života, aby vznikol naozajstný vzťah s Kristom a nezostalo len pri vonkajšej forme. Dôležité je pomaly ich viesť, vysvetľovať pravdy, postoje, zásady a trpezlivo čakať, kým ich pochopia a naučia sa ich prežívať.

Vysvetľujeme, nepočítame s tým, že niečo „samozrejme“ vedia. Sme opatrní pri voľbe slov: slovám, ktoré používame, Rómovia často nerozumejú, ich obsah je pre nich neznámy. Nezriedka sa stáva, že v rómčine ani neexistuje ich ekvivalent. Adresáti povedia „rozumiem“ len preto, aby sa nenarušil vzťah, alebo aby nevyzerali hlúpo.

Tempo treba prispôbiť, aby vyhovovalo adresátom, nie našej túžbe po úspechu. Ak sa na niekoho tlačí, urobí to kvôli nám, nie pre vlastné presvedčenie a chcenie. Časom nevytrvá, lebo skončí náš tlak.

Dôležitou skúsenosťou je aj to, že pastorácia detí, ktorá sa robí bez podpory rodičov, má len malú trvanlivosť.

Nevyhnutná je tvorivosť: treba hľadať formy, ako katechizovať, či už priamo v osade, alebo v našich priestoroch cez evanjelizačné kurzy, stretnutia, chvály, festivaly, krúžky, kvízy...Netreba mať veľké očakávania a túžbu po veľkom úspechu, lebo sa sklame a nebudeme schopní pokračovať.

5.11 Príprava na prvé sv. prijímanie trvá dva roky.

5.12 Príprava na sviatosť birmovania je vzdialená (aktívna účasť na živote spoločenstva) a bezprostredná (pravidelné stretnutia v priebehu jedného roka).

5.13 Príprava na sviatosť manželstva sa uskutočňuje podľa pravidiel miestnej Cirkvi.

Včlenenie Rómov do širšej spoločnosti slúžiace na vzájomné obohatenie

5.14 Adresátov začleňujeme aj do aktivít majoritnej spoločnosti. V priebehu roka sa spolu s nimi zúčastňujeme aspoň na troch stretnutiach organizovaných majoritou.

Možné spôsoby začleňovania sú napríklad:

- účasť na akciách, ktoré usporiada majorita, a opačne (určiť si zopár akcií, na ktorých účasť sa môže stať tradíciou)
- stretnutia, kurzy, školenia
- adopcia na diaľku
- spoločná účasť na liturgii
- modlitby matiek, púte a im podobné iniciatívy.

Dôvody začleňovania sú najmä nasledovné:

- prehĺbiť vzťahy (ukázať Rómom, čím môžu obohatiť spoločnosť, v ktorej žijú),
- odbúrať predsudky,
- pomáhať v upevňovaní medziľudských, praktických náboženských i iných zručností,
- zvýšiť záujem (motiváciu) o vzdelanie a prácu,
- pomáhať objavovať život Cirkvi aj v iných prostrediach (strediskách, farnostiach...),

- vzájomné sa obohatiť (kultúra, umenie...) - napomáhať rozvoj tých daností jednotlivcov, ktoré spoločnosť oceňuje (napríklad ovládať hudobný nástroj, vedieť ísť so skupinou zahrať osamelým pri nejakej príležitosti a pod.),
- bojovať proti rasizmu (vzájomnému),
- rozvíjať empatiu majority k potrebám Rómov a ponúkať jej zmysluplné možnosti pomoci.

5.15 Adresátov vedieme k spoluúčasti (participácii) na živote spoločnosti, k prijatiu zodpovednosti za svoje prostredie a k rešpektovaniu autorít.

Snažíme sa prekonávať mentalitu „to sa ma netýka“. Medzi adresátmi často pozorujeme, že je veľmi silná.

Nedávame nič zadarmo: vyžadujeme primeranú finančnú spoluúčasť na nákladoch, hľadáme vhodné spôsoby, ako môžu participovať aj adresáti, ktorí si nevedia dovoliť finančne prispieť (napr. odpracovanie, aktívna účasť na činnostiach).

6. PREVÁDZKA A CHOD DIELA

6.1 Na verejne prístupnom viditeľnom mieste sú vyvesené prevádzkové pravidlá. Pravidlá určuje zriaďovateľ.

Priestory na bývanie

6.2 Pre jadro misijného tímu a úzky misijný tím sú vyhradené priestory na osobný oddych, štúdium, možnosť spoločne stolovať, relaxovať i modliť sa.

Dielo, ktoré sa venuje misii, sa môže nachádzať v rozličných podmienkach. Misijný tím pôsobí vo vlastných priestoroch alebo v dlhodobo prenájatých priestoroch.

Na osobný oddych je potrebné zabezpečiť tiché - odhlučnené miestnosti.

6.3 Do priestorov vyhradených pre jadro a úzky misijný tím adresáti neprichádzajú.

Môže sa tak stať iba výnimočne po predchádzajúcej spoločnej dohode. Ak je to možné, nech sú tam miestnosti vhodné na osobný rozhovor aj spoločné aktivity tímu.

6.4 Rehoľné komunity bývajú v klauzúre.

Dobrovoľníci a dobrovoľníčky bývajú v samostatných bytoch/priestoroch.

6.5 V priestoroch vyhradených na bývanie jadra misijného tímu a úzkeho misijného tímu, ak sú súčasťou objektu, kde sa vykonáva činnosť s adresátmi, treba zväziť osadenie (podružných) meračov elektriny, plynu a vody.

Priestory na činnosť

6.6 Priestory na činnosť môžu byť vo vlastníctve niektorej zložky saleziánskej rodiny alebo môžu byť využívané na základe zmluvy o užívaní, alebo prenajaté.

6.7 Náklady na prevádzku priestorov zabezpečuje vlastník priestorov alebo užívateľ, alebo nájomca na základe zmluvy.

Je dôležité vopred jasne nastaviť vzťahy a vyjasniť krytie nákladov spojených s priestormi a ich používaním. Tu sú ponúknuté tri základné alternatívy:

- A. Priestory sú vo vlastníctve zložky saleziánskej rodiny (doložené listom vlastníctva). Za prevádzku a krytie nákladov zodpovedá táto zložka, resp. sú riešené dohodou medzi zložkami zúčastnenými v tíme.
- B. Dohoda o užívaní priestorov podľa §51 Občianskeho zákonníka (tzv. „nepomenovaná“ zmluva) sa využije v prípade, že vlastník priestorov chce poskytnúť priestory zadarmo. Potom sa úhrada prevádzkových nákladov môže riešiť buď cez zmluvu o uhrádzaní prevádzkových nákladov (elektrina, voda, plyn, smeti, údržba a pod.), alebo sa dohodne, že užívateľ na základe dohody o užívaní na seba prevezme odberné miesta a užívateľ priamo hradí všetky služby súvisiace s priestormi.
- C. Prenájom priestorov od vlastníka, ktorý zahŕňa aj riešenie prevádzkových nákladov.

6.8 Priestory na činnosť sú členené podľa miestnych podmienok a možností. Ďalej je pod písmenami A až J uvedený návrh členenia priestorov od najnevýhnutnejších po želateľné. Kompletne členenie A až J predstavuje optimálne riešenie.

- A. Miestnosť prvého kontaktu, kde sa bezprostredne komunikuje s adresátmi misie. Priestory stretávania sa s adresátmi sú vybavené jednoduchým uzamykateľným nábytkom farebne vyhovujúcim mentalite klientov, s presklenými dverami do miestnosti a jednoduchými odolnými stolmi a stoličkami s kovovou konštrukciou. Najmä v prípade, že misia nedisponuje inými priestormi na uchovávanie dokumentácie a pod., treba preventívne pamätať na zabezpečenie dokumentácie, ako aj ostatného majetku misie pred poškodením alebo odcudzením.

V priestoroch diela je vhodné mať „miestnosť prvého kontaktu“, ktorej zmyslom je uľahčiť adresátom otvorenosť a zabezpečiť diskretnosť. Niektorí potrebujú diskretné prostredie, aby zo seba dostali to, čo ich naozaj trápi. Farebnosť a estetika môžu byť prostriedkom na uľahčenie komunikácie, aby sa v miestnosti cítili dobre. Môžu tomu napomôcť napríklad fotografie z činností, ktoré sa vykonávajú, čo ich môže inšpirovať.

Zariadenie miestnosti je lepšie také, ktoré sa dá ľahko udržiavať (napr. dezinfikovať v prípade potreby), nakoľko prichádzame do kontaktu aj s adresátmi, ktorí majú problém s hygienou. Nábytok by mal byť jednoduchý a vkusný.

Preventívne je dobré mať možnosť určitej kontroly zvonka, čo sa v miestnosti deje, napr. cez presklené dvere (predchádzame neopodstatneným obviňeniam z obťažovania a pod.).

Pokiaľ nie je možné mať samostatnú miestnosť, treba pamätať na zabezpečenie ochrany informácií a materiálu dostupného v miestnosti (napr. databáza adresátov, prezenčné listiny, evidencia potrieb adresátov a pod.). Dodržiavame zásady zákona č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Je dobré mať k dispozícii letáky o základných ponúkaných službách, aktivitách a pravidlách.

B. Sociálne zariadenia:

- a) samostatné WC pre ženy a samostatné pre mužov s dostupným umývadlom,
- b) sprchy osobitne pre ženy a pre mužov so zabezpečenou studenou aj teplou vodou,
- c) šatne na prezlečenie pri hrách, práci a pod.

V záujme šetrenia treba vybaviť umývadlá a sprchy tlačidlovými ventilmi a pohybovými senzormi na zapnutie svetla.

Sprchy, predsieň, šatne, WC je výhodnejšie, aby sa nezatvárali zvnútra na kľúč, ale pákou. Môže to predísť ponechaniu kľúča v zámke, uzamykaniu sa klientmi. Vypínače, spínače je vždy výhodnejšie mať na miestach, kde adresáti nemajú prístup.

C. Herňa: priestor na voľný pohyb, zariadenie skladné a odolné voči poškodeniu.

Ak nám to možnosti dovoľujú, je dobré pamätať na to, že mnohí z našich adresátov majú radi pohyb. Potrebujú priestor, kde sa vybláznia a nemajú čo zlomiť, vziať, nemôžu ovládať vypínače, ističe a pod.

Takisto je vhodné mať zabezpečené priestory na vonkajšie pohybové aktivity, t. j. dohodnuté s vlastníkom a pod.

D. Sklad: priestor na odkladanie pomôcok, hier, kancelárskych potrieb; hygienických a čistiacich potrieb; prenosných šnúr a pod.

Pomôcky je dobré mať v osobitnej miestnosti alebo aspoň v uzamykateľnej skrini (tak, aby dvierka boli zabezpečené v dvoch bodoch), kde klienti nemajú voľný prístup. Tým sa zvýši bezpečnosť vecí a univerzálnosť miestností.

E. Kuchynka: priestor zariadený základným kuchynským vybavením na varenie a pečenie jedla i s výbavou na umývanie riadov.

Kuchynka môže poslúžiť na aktivity s klientmi, ako aj pre personál misie.

F. Učebňa: tichá miestnosť určená na vzdelávanie má byť zariadená jednoduchými odolnými stolmi a stoličkami s kovovou konštrukciou, tabuľou a dostatočným osvetlením. Miestnosť zároveň umožňuje aktivity s malými deťmi (zariadenie obsahuje malé stoličky a stolíky, karimatka alebo koberec a pod.).

Učebňa môže spĺňať viacero funkcií. Je vhodné, aby bola dobre zvukovo izolovaná, aby vyhovovala na učenie, na činnosť aj s malými deťmi, príp. ako spoločenská miestnosť.

G. „Dobro-prajka“: miestnosť pre personál misie a dobrovoľníkov. Je vybavená skriňou, stolom, stoličkami, kreslom, posteľou (možnosť sa vystrieť), príslušenstvom na možnosť občerstvenia, chladničkou.

Je to miestnosť vyhradená iba pre personál. Toto je priestor, kde si môžu v bezpečí odložiť osobné veci, prezliecť sa, pripraviť sa na aktivity, ak je potrebné aj oddýchnuť, občerstviť a pod. Zvlášť je potrebná vtedy, ak je bývanie tímu vzdialené od miesta pôsobenia. Pre chvíle medzi aktivitami alebo prácou v teréne je dobré mať základnú výbavu na uvoľnenie a „vydýchnutie“.

H. „Modlitebňa“: samostatný priestor vyhradený na modlitbu, bohoslužbu, či katechézu.

Podľa možnosti treba dbať na estetické zariadenie, ktoré je citlivé na vhodné obrazy, symboly a znaky typické rómskej mentalite. Je výhodou, ak miestnosť môže slúžiť iba na tento účel.

I. Ihrisko, telocvičňa, rekreačné zariadenie.

Pohyb, voľnosť, zábava sú prostriedky, ktoré majú svoje opodstatnenie. Tieto priestory nemusí misia priamo mať, ale je vhodné mať ich zmluvne zabezpečené, rezervované, alebo mať zoznam zariadení, kde našich adresátov bez problémov prijímú. Tieto priestory môžu poslúžiť aj misijnému tímu vo chvíľach oddychu alebo spoločných hodnotení.

J. Dielňa: vybavená pracovným stolom a náradím na drobné opravy a údržbu. Skriňa na ručné elektrické zariadenia.

Pri väčšom objekte je nevyhnutné mať priestor na bežné opravy a miesto na odkladanie materiálu pre úpravu vonkajších priestorov. Takisto je vhodné mať priestor, kde sa adresáti môžu učiť praktickej manuálnej zručnosti (čiže také, aby sme sa nebáli, že zničia podlahu, steny a poškodia zariadenie).

Bezpečnosť a ochrana priestorov a vybavenia misie

6.9 Okrem štandardnej bezpečnosti určenej legislatívou je vhodné pamätať aj na nasledujúce veci:

- Prenosné hasiace prístroje a hydranty umiestniť v uzamykateľných skrinkách s označením, kde je kľúč.
- Vstupné dvere vybaviť bezpečnostným zámkom. Okná zamrežovať, prípadne vzhľadom na lokalitu aj osieťovať.
- Dvere na priestoroch pre personál a dvere skladov opatriť guľou.
- Ovládanie kúrenia umiestniť do priestoru, kde klienti nemajú prístup, ak je to možné.
- V prípade zariadenia väčšej hodnoty dať snímač pohybu do miestnosti, kde sa zariadenie uchováva.

Na bezpečnosť a ochranu vybavenia je dobré pamätať vopred a nevytvárať príležitosti na zlyhanie niektorých adresátov („demolačná tvorivosť“, drobné krádeže a pod.). Podľa umiestnenia objektu a okolitého prostredia treba zväžiť, napr.:

- zamrežovanie objektu,
- opatrenie okien pletivom ako ochranu pred rozbitím,
- používanie gulí namiesto kľúčiek, kde sa to dá,
- presklené časti riešiť bezpečnostným sklom (s drôtenou výplňou), aby nedošlo k úrazu pri rozbití, pokiaľ to ide, vyhýbať sa preskleným nástenkám a pod.

Pre prípad straty je dobré mať jednu sadu náhradných kľúčov mimo priestorov na činnosť.

Podľa možností treba zväžiť inštaláciu bezpečnostného generálneho systému s odlišnými zónami vstupu (nedajú sa bežne kopírovať). V súčasnosti sú možnosti monitorovania priestoru pohybové, zvukové aj obrazové cez GSM zariadenia aj s možnosťou záznamu.

Vydané v roku 2015 pre vnútornú potrebu
Saleziáni don Bosca - Slovenská provincia
Miletičova 7
821 08 Bratislava

Jazyková korektúra: Mária Vadilová
Tlač: .....

Vytvorenie a vydanie publikácie podporila RENOVABIS – akcia solidarity nemeckých katolíkov s ľuďmi v strednej a východnej Európe a Nemecká biskupská konferencia.

